

СВІТЛІ КРИЛА ПОДІЛЬСЬКОЇ ПОЕЗІЇ

“Світлі крила” — перша збірка молодого подільського поета Юрія Сегеди, дипломанта міжнародного літературного конкурсу “Гранослов 2003”. До книжки увійшли поезії різних років, тематично різноспектральні, різновекторні ідейно. Це сугестивна та медитативна лірика. Поет не групував твори ні за хронологією, ні тематично, швидше це чергування почуттів, настроїв. Назва “Світлі крила” — політ і можливість та здатність осягнути небо, і пізнання Бога і світла. Поезії римовані — стрункі ритмічні катрени та терцини; верліброву форму обмежено до двох текстів — “Скільки припадає печалі...” та “Скляно-синій вечір”. Велику увагу звернено на фонічну будову текстів, так би мовити, евфонічність мовного потоку лірики. Один із повторюваних прийомів “декору” лірики — вживання фонічної образності: “люблю любов розквітлу і воскреслу”, “собою ти сама на біль приречена”, “Лета кане в Лету”. У кількісному еквіваленті у збірці найбільше різнотемпоральної любовної лірики, це, власне, інтимні та пейзажно-інтимні вірші, ліричний герой котрих — філософ, скептик, лицар і зрадник водночас. Найвиразніші емоційні константи любовної лірики — розлука, зрада, емоційний спад, нерозділене кохання, покаяння. Образи жінок нечіткі, оскільки поет “бачить”, “знаходить” їхню інтелектуальну естетику: “небесні очі кольору ожини”, “білява моя Беатріче”, “за очима милими зеленаво-сірими”, “поки світять зорі, доки сяєш ти”, “твоя душа така холодна, немов нетанучі сніги”, “свого любов постав каплицю для всіх парафій на землі”. Це переважно образи в дії, акцентація обличчя, посмішки, рук, дотиків коханої, а не опис-деталізація: “тінь твоя пройшла крізь мене”, “і ти мовчиш”, “ти обрала тишу”, “вже не сняться коси, руки, чорні коси, тихі кроки”, “зелений погляд кришталю”, “і ми розділились на я і на ти”. Роздуми про кохання набувають переважно мінорних, іноді фатальних, навіть абсурдних форм: “змурували стіну розлуки, / роз’єднали навіки руки, / і любові, немов скрипальці, / поламали тендітні пальці”, “першим згорів лелека, потім кохання з болем”, “крила, зіткані з журби, я обрізати хотів”, “кохання, що квіткою кволою, / не до сонця, до зірки тяглося”, “кохання вигадав поет, який ніколи не кохав”. Одним із найнесподіваніших є повторюваний мотив зради: “не будь зі мною, просто будь”, “мене до серця не бери”, “в той день, як ти була далеко, / я іншу бачив на світанні, / і зрозумів, хоч це нелегко — / ти не єдина й не остання”. Щасливе кохання — картинне, барвисте — має “пейзажну рамку”: “AMORE зливи”, “Приходь під небо синє пити сон”, “Велика синя парасоля”, але так само різноамплітудні, як емоція: “Ми не хотіли помічати, / чи то Соборна чи Хрещатик. / Нам посміхатися, радіти, / і сумувати одночасно / чомусь удвох було прекрасно”.

Збірці Ю.Сегеди не властива циклічна будова, за винятком циклу “Уламки думки” зі змінною настроєвістю від замилювання до розпачу. Трапляються в інтимній ліриці й непрості філософські узагальнення: “всесвіт — велика пустка, вихід один — кохати”. Нерідко жіночий образ (а це вже перегук із фольклором) будується за подібністю до української флори: “очі сині, як волошки”, “коси наче спіле жито”, “пахли спілими зорями коси”. Власне пейзажна лірика — це здебільшого світлі краєвиди, замальовки, образки, в яких присутній релакс: “Як вітряно надворі й на душі”, “Ніч літа”, “Відчинене у ніч вікно”. Таких віршів небагато, кожен з них — місток до пізнання “підводних” інтравертних аксіом, які часто продукує автор. В іншому ідейному ключі постає філософсько-пейзажна лірика: “В потоці ночі солов’їної”, “Повалена верба”, “Пташка вдарилась об зірку нальоту”; поет стверджує: “А життя, мов безсоння, мине”, “Небо змие дощем синій пил / з наших тіл, наших змучених душ”, “на ранок у душі залишиться / погасла пригорща зірок”. Природа України у віршах Ю.Сегеди гостро сенсорна, олюднена, це тло, специфічна чуттєва субстанція, основа людини, українця. Наявні надвисокі емоційні реєстри та згрубілі інтонації, навіть дещо нігілістичні концепції: “Земля смердить від бруду та від крові”, “покотилася планета-горошина по підлозі”, “не бачите, що проліски червоні... / Дальтоніки з червоними очима”.

Це й страшні відгомони Чорнобиля: “Тріск дозиметра зловісний / — дозу вхопиш за хвилину. / Сірий дім. Стареча пісня / про полин і про калину”. Чимало віршів мають притчевий характер: “Поневоленому птахові”, “Зозуля”, “Світлий кінь проходив небесами”, де фабула — свобода й боротьба. Поезія Ю.Сегеди не має гнітючих емоційних коливань, хоч позначена сумом утрат, відчуттям минулості. Їй чужа карнавальна емоційність. Інколи поет оперує іншомовною лексикою. Образи яскраві завдяки використанню традиційної кольористики, кольористичної гри: “рибка синя, червона і чорна”, “мої холодні кольори”, “сіра миша, білий кіт, /чорні двері в інший світ”, “хтось візьме червоний чай, хтось коктейль — блакитний лід”, “тут холоне чорна кава, тут минає білий світ”. Поліфункціональні образні фігуранти, образи-домінанти, символи такі: ніч, день, кохана, осінь, весна, кінь, вовк, птахи й риби, вікно, двері, квіти (переважно весняні та осінні), дощ, доля, вечір, душа, янгол, Бог, крила, музика, картини. Це групи образів: астрономічні, флора й фауна, сакральні символи. Поет — християнин, і тому у глибоких філософських художніх структурах Бог номінується або це “неприсутня присутність” сакральних образів та абсолюту: “Святий Георгій ще пізнає /страждання, смерті і хвали”, “перейшовши поле бою, / доторкнись до краю неба. / Вимкни зірку за собою, / помолися і помри”, “і якое порожньо на світі. / І хтось зітхає. Може, Бог?”. Доля поета, спогади дитинства, біблійні мотиви присутні в поезіях: “Прилине біло і крилато”, “Біля ікони святого Георгія”. Окремо — іронічний вірш про творчість і поезію “Я любив тебе раніше”, де тема мистецтва декодована останніми рядками, зберігаючи інтригу інтиму: “Ви, напевно, зрозуміли — /я пишу про осінь вірша”. Поет переосмислює себе як художник (збірка оформлена його графічними роботами*): “Намалюю те, чим живу, / намалюю те, що люблю. / [...] / А тоді ту картину спалю”, “Під звук нездійсненої музики / на тлі нестворених картин / ти змучений себе примусити / до фарбування штафетин”. “Я майже не знаю, хто вона, / І все мені тільки здається. / А може, вона намальована / на внутрішньому боці мого серця?”

Філософська лірика Ю.Сегеди — не шукання власних аксіом, не доведення життєвих та національних теорем, а прагнення істини, як то в поезії, “І море, й поле, і життя — убрид”: “в кого є звичайні світлі крила, той не помре від чортових ягід”. Найпитомішу ж тематичну групу у “Світлих крилах” складає громадянська лірика: переосмислення свободи й Голгофи українського, чеченського, єврейського народів: вірші “Вона тепер ізраїльтянка”, “Міцраїм — неволя єгипетська”, “На прапорі чеченським гордо”, “Повстанцеві, загиблому в 1955 році”, “Дівчині, яку чеченська війна змусила стати снайпером”, “Норд-Ост (написано через чотири години після початку)”, “До річниці Незалежності” тощо. Долю якого б народу не переосмислював поет, він звертається до своєї нації із застереженнями, докорами, звинуваченнями влади та молитвою за Україну: “На прапорі чеченським гордо у центрі мирний вовк лежить/Та є нещасніші народи... / Нам доля вкотре шанс дала. / Та чи судилася свобода. / Бо ж ми шануємо вола”. Або ще: “Всесильний Боже, дай народу сил...”. Для виразності національної ідеї поет звертається до діалогу ліричного героя з пересічним українцем: “Чом у нас така трава — гарна соковита?” — “Бо вона людською кров’ю, мов дощем, полита”. Поезія “Хотіли випростати спину” — публіцистична, різке реалістична, образи й символи конкретні, вибухово-емоційні. Ця поезія — публіцистична сага історичної правди українців у ХХ столітті. У передмові до книжки Д.Павличко твердить: “Поезія Ю.Сегеди позначена такою зрілістю й масштабністю мислення, такою свіжою метафоричністю, що її не прив’яжеш ні до Вінниці, ні до молодості. Це — справжня література. Що має право бути вписана в загальноукраїнський сучасний формат”¹ і резюмує: “Не скигління над людськими й національними бідами, а непоступливий, бунтарський, оптимістичний тембр чути в голосі поета, який влітає на світлих крилах в нашу літературу”².

* Заліризована тональність обкладинки, як на нашу думку, не відповідає змістові збірці. — *Ред.*

¹ Павличко Д. Це справжня література: Передмова // *Сегеда Ю. Світлі крила: Поезії*. — Вінниця, 2004. — С. 4.

² Там само. — С. 6.